

KRISTENT Perspektiv

9. ÅRG. NR. 1, 2006

Striden med den islamiske verden

De danske karikatur-tegninger af Muhammed rejser mange spørgsmål. En hel del af dette nummer vil derfor være helliget denne problematik. Således er artikel-serierne "Om tegn og undere" og "Om bøn" udsat til næste nummer.

Side 4

At karikere det hellige

Muslimeksperten B. V. Henry skriver om polariseringen mellem Vesten og den muslimske verden efter de 12 tegninger. *Side 7*

Religion - velsignelse eller forbandelse?

Religion skal man ikke spørge med. Den har været årsag til mange krige og konflikter. Vi skriver om religionens væsen. *Side 10*

Hvad er da et menneske?

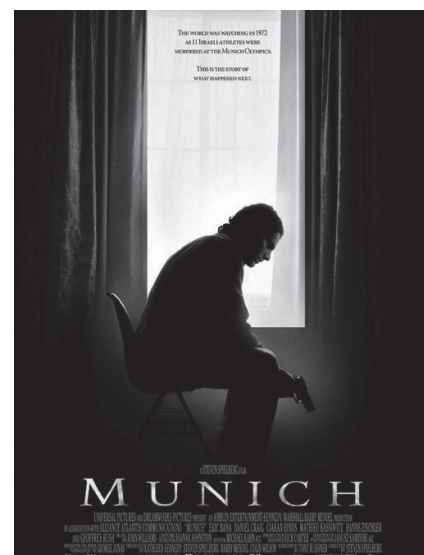
Anden artikel om genteknologi handler om stridighederne om det tidlige fosters status. *Side 2*

Jane Austens "Stolthed og Fordom"

"Stolthed og Fordom" er Austens mest elskede roman. Vi skriver om bogen og de mange filmatiseringer af hendes bøger. *Side 16*

OGSÅ I BLADET...

Film: Narnia og München

Vi anmelder Steven Spielbergs kontroversielle film om Israels hævnaktion på palæstenserne bag terroraktionen under OL i München i 1972.

Og så har vi set nærmere på den vellykkede filmatisering af "Løven, Heksen og Garderobeskabet". *Side 14*

Hvad er da et menneske?

Hvad skal vi mene om et menneskeligt embryo, der ikke er større end et knappenålshoved? Har det samme status som et voksent menneske - eller kan vi bruge det som forskningsmateriale i videnskabens tjeneste? Anden artikel om genteknologiens etiske spørgsmål.

Der foregår i disse år blandt lovgiverne verden over og i den videnskabelige verden en intens diskussion om, hvordan vi skal betragte det tidlige foster i de første 14 dage efter befrugtningen.

Livet starter ved befrugtningen, det er der generelt enighed om, men hvilket liv? Hvordan skal vi beskrive det, og hvad er dets moralske status? Et menneske – vor broder eller søster, som Kristus døde for – og dermed et ukrænkeligt liv? Eller et “potentielt” menneske, en celleklump vi ingen moralske forpligtelser har over for?

Med bioteknologien har forskerne fået kontrol over embryoet – betegnelsen for fosteret i dets tidlige udvikling – og derfor er embryoets status centralt i debatten om stamceller, genetik og kunstig befrugtning. Til denne eksperimenteren med livets mindste byggeklodser er der knyttet store politiske, medicinske og kommercielle interesser.

At landene indbyrdes ikke er enige om, hvordan og om embryoet skal beskyttes mod forskning er tydeligt. I enkelte lande, som Tyskland, er det forbudt at benytte embryoer i forskningen, mens det er tilladt i Danmark med restriktive begrænsninger, mens et land som Kina har givet genetikere ret frie hænder.

Embryoet er ikke et menneske

De biologer, etikere og filosoffer, der tillader forskning på embryoer, betragter

Af Carsten Thomsen

grundlæggende kun embryoet som et “potentielt” menneske. Det er ikke en “person” endnu. Det føler intet, tænker intet, lider intet, er ikke klar over dets egen eksistens og står ikke i forhold til nogen.

De første fem-seks dage flyder embryoet rundt i æggelederen og kan ikke overleve selv, med mindre det sætter sig fast på livmoderslimhinden, en proces, som først er fuldført efter 14 dage. Man ved ikke præcist, hvor mange embryoer, der dør i den proces, men nogle mener mellem 40-70 procent – det er lidt svært at forestille sig, at alle disse skulle være menneskeliv, der er gået tabt, lyder det.

Mange pointerer også, at man for at være en person må stå i et forhold til andre. Og det er først efter dette 14 dages punkt, at der kan opstå et moder-barn-forhold.

I dag accepterer vi, at en persons liv ender, når han eller hun er hjernedød, så der kan ikke være tale om en person, så længe, der ingen nervebaner eller hjernefunktion er, og de opstår først efter de 14 dage, som også er den grænse dansk lovgivning har sat for stamcelleforskning.

Der er andre, som sætter grænsen for, hvornår et embryo opnår status som menneske, langt senere, ja, for nogle er den grænse først ved fødslen. Men her diskuterer vi primært de første kritiske

14 dage.

Endvidere peger man på, at selvom embryoet er genetisk unikt, så er det svært at omtale en dag 1-embryo som en “person”, for det kan pludselig dele sig og blive til tvillinger, og hvordan skal vi så betragte disse?

Embryoet er et menneske

Evangelikale kristne er generelt enige i, at det liv, der sættes i gang ved befrugtningen, har krav på at blive beskyttet, og har samme moralske og etiske status som et voksent menneske.

Ifølge Bibelen får vi ikke først værdi eller bliver en person, et menneske, ved en eller anden kunstig grænse for udvikling, intellekt, bevidsthed, evner eller kapacitet.

Vor værdi som mennesker ligger i, at vi er skabt af Gud i hans billede, og dette billede er en del af os fra vor tidligste udvikling – dette gør ethvert individ uendeligt meget værd i Guds øjne. Vi behøver ikke engang at kende eller være bevidst om ham (eller andre) – det er nok, at han kender os – at Skaberen står i et personligt forhold til os gør os til personer.

Dette forhold til Ham begynder ved befrugtningen, da der her er skabt et unikt genetisk liv, som aldrig før har været til. Om det når at udvikle sig eller dør tidligt rører ikke ved det faktum, at det er et liv, som bærer Guds billede.

At trække forskellige grænser for, hvornår dette og hint er udviklet eller er på plads hos et embryo virker kunstigt og tilfældigt. Nervebaner og hjerneaktivitet hos et embryo er en proces, og det er svært at sætte nøjagtig dato på denne proces.

Faktum er, at vi snakker om en proces og udvikling, der starter ved befrugtningen, en proces, som er sat i gang af Gud, der ultimativt er Herre og liv og død – en proces, som fortsætter med føre til et barn, hvis den proces da ikke afbrydes i en petri skål.

Den eneste forskel på et embryo og en baby i sit moders skød er en god portion næring og lidt tålmodighed. Snarere end at sige, at embryoet "potentielt" er et menneske, er det mere rigtigt at sige, at embryoet er et menneske med et stort potentiale.

At embryoet i den første fase kan udvikle sig til to personer, gør ikke embryoet til noget mindre end et menneske – nærmest tværtimod – nemlig to personer.

At mange embryoer dør gør vel ikke deres værdi mindre? Blot fordi starten af livsprocessen er skrøbelig, betyder det vel ikke, at embryoet ikke har krav på vor beskyttelse og omsorg? Der er også en høj dødelighed blandt sudanesiske flygtninge, men derfor kan vi vel ikke forsvare at dræbe dem. Udgangspunktet for medicinsk forskning må vel være at redde og bevare menneskeliv.

Embryoet i Bibelen

Nu er Bibelen ikke en lærebog i embryologi, men den har alligevel indirekte en del at sige om fosteret, der støtter synspunktet, at livet er helligt og ukrænkeligt fra befrugtningen.

"I skyld har jeg været, fra jeg blev født, i synd, fra min mor undfangede mig".
Salme 51 1:7

"Før jeg dannede dig i moders liv, kendte jeg dig,
før du kom ud af moders skød,
helligede jeg dig"
Jer. 1:5

"Det var dig, der dannede mine nyrer,
du flettede mig sammen i min mors liv.
Jeg takker dig, fordi jeg er underfuldt skabt.
Mine knogler var ikke skjult for dig,

da jeg blev formet i det skjulte,
blev vævet i jordens dyb.
Da jeg endnu var foster,
havde du mig for øje;
alle dagene stod skrevet i din bog,
de var formet".
Salme 139:13-16

"Men da Gud, der havde udset mig fra
moders liv og kaldet mig ved sin nåde".
Gal. 1:15

I disse vers læser vi, at Gud kender fosteret, allerede før det blev skabt, det er under Guds beskyttelse og omsorg, og ikke noget vi egenrådigt kan bestemme over og har lov til at dræbe.

Gud beskrives som en håndværker/kunstner, der former fosteret som ler og fletter det sammen som et tæppe. Dette er ikke en detaljeret beskrivelse af fosterets udvikling, men det fortæller os, at embryoet ikke er en slumpeetræf, men Skaberens viljesbeslutning.

Salmisten beskriver sig selv som en person med stedord som "jeg" og "mig", allerede da han ligger i sin mor mave. Nu er det godt nok udtrykt i poesi, men der er ingen skellen mellem ham som person før og efter fødslen.

Ifølge salmisten elskede Skaberen os og havde et forhold til os langt tid før, vi overhovedet havde en mulighed for at have et bevidst forhold til ham. Fra før fødslen. At være en person er altså ikke, at vi kender Gud, men at han kender os, ikke I, at vi elsker Gud, men I at han elsker os.

Selvom Jesu Kristi fødsel var unik og i sig har flere andre vigtigere teologiske aspekter, så er inkarnationen alligevel en bekræftelse på, at Gud betragter livet før fødslen som helligt og ukrænkeligt.

Jesus stod ikke blot iblandt os som et fuldvoksnet menneske, men han blev fuldt og helt menneske fra undfangelsen til døden for at fuldføre Guds frelsesplan. Hans "historie som menneske" begyndte, da han blev undfanget ved Helligånden. Undfanget overnaturligt – men selve processen begyndte ved befrugtningen, og ikke på et eller andet senere tidspunkt.

Embryoet er vor næste

Så der grubles i videnskabelige kredse over spørgsmålet "er embryoet en person?" – og vi kan næsten høre et andet lignende spørgsmål bagved: "Hvem er min næste?". Har vi noget ansvar over for det? Skal det beskyttes?

Jesus afviste at stille nogle personligheds-kriterier op for, hvem ens næste var. Den gode samaritaner havde ingen problemer med at genkende sin nabo, da han lå forsvarsløs og forslået på vejen. For ham var det ikke et intellektuelt spørgsmål om, hvilket menneskeliv, der fortjente hans omsorg, eller hvilket liv, som var værd at redde – han rakte ud til det svage og ubeskyttede.

Mens biologerne sætter deres spekulative kolde kriterier op i forhold til embryoet, så er det vort ansvar som kristne at anerkende embryoet som en person og forsvare dets ret til at leve – også selv om det endnu ikke har nået ret meget af sit potentiale som person, også selv om dets kapacitet som menneske er yderst begrænset. Også selv om vi først, når det bliver født, kan lære det at kende som en person.

Striden med den islamiske verden

Af Louis Nielsen

De voldige demonstrationer i en række muslimske lande, afbrændinger af danske flag, fatwaer mod avisredaktører, boykot af danske varer og de mange diskussioner i medierne sætter i allerhøjeste grad fokus på det muslimske spørgsmål.

De mange følelser, det sætter i kog har ikke tålmodighed til at vente på de komplicerede svar, som er de eneste bare nogenlunde dækkende svar.

Jeg kender fra mig selv den vrede og harme, som vælder frem i mig, når jeg er tilskuer til mediernes omfattende dækning af hele denne ulykkelige sag. Hvorfor er disse mennesker så skøre, så fanatiske, så voldelige, så hævngherrige, og hvorfor er der altid vrøvl med dem?

Sådan er nogle af de umiddelbare reaktioner for ikke at nævne endnu værre tanker og følelser, som vælder frem i én, når man aften efter aften har set på billeder med afbrændinger af Dannebrog og her hørt på råb om "Død over Danmark!" fra Mellemøsten, Indonesien og jeg ved snart ikke fra hvilken krog af verden.

På en eller anden måde er vi tvunget til at bearbejde disse ting, stille de relevante spørgsmål og famle os frem mod nogle svar. Om det så er rigtige svar - om sådanne overhovedet findes - ved vi ikke, men de er i hvert fald et forsøg på nogle forhåbentlig bibelsk og teologisk begrundede svar, som vi så vil overlade til læserne selv at arbejde videre med.

Besindighed og fred

Først og fremmest er der grund til at minde om et så solidt bibelsk princip som at dæmpe og lægge bånd på sin

vrede, lægge hævngherrighed død, tænke besindigt og ikke lade sig ophidse til overilede handlinger, men stole på Gud og overlade dommen til ham, som er al "jordens dommer".

Også Jesu disciple blev vrede og ønskede at kalde ild ned fra himmelen over de formastelige i Samaria, som gav Mesteren og dem så uvenlig en modtagelse. Som bekendt bebrejdede Jesus disciplene for den ånd, hvori de havde talt.

At ønske ulykke og ødelæggelse over noget menneske, selv ens værste fjende, er og forbliver altid fremmed for vor Herres Jesu Kristi lære. Tværtimod har han lært os at "elske vore fjender og bede for dem, der forfølger jer", at gøre godt mod alle mennesker og at tilgive dem,

som forsynder sig mod os.

Så er det også rigtigt, at Jesu budskab vækker strid og splid og gør mennesker endda i de nærmeste relationer til fjender, men det er afgørende at hæfte sig ved, at det altid kun går den ene vej, fra den ikke kristne til den kristne, aldrig den anden vej.

En discipel af Jesus er en, som "elsker fred og jager efter den", som "søger fred med alle, for så vidt som det står til os", som "stifter fred". Fred med Gud og fred mellem mennesker, som er om et forlig, Gud har skabt mellem sig og en falden verden på grundlag af den forsoning, der er skabt gennem Jesu død på korset.

Ingen discipel af Jesus kan være i tvivl om, hvad Kristi sind er, og hvordan vi på det personlige plan bør møde alle men-

nesker, også muslimer. Og det må vi lade være den røde tråd også i vor intellektuelle og teologiske bearbejdelse af alle de voldsomme udfald, vi er konfronteret med i denne farlige konflikt, som ingen af os endnu kender afslutningen på.

I orden med tegninger?

Først må vi forholde os til, om det var rigtigt af Jyllandsposten at bringe de uheldsvangre tegninger? Svaret på det spørgsmål er ikke så ligetil, og det afhænger meget af, hvordan vi fortolker og opfatter vreden, som tegningerne har fremkaldt.

Nogle grundlæggende nytestamentlige principper for kristne at rette ind efter er ikke at blive til eller give anledning til forargelse, ikke at håne nogen, at ære alle mennesker, at gøre det, som er godt i alle menneskers øjne og at have et godt ry hos dem, som står udenfor.

Som kristne vil vi aldrig kunne forsøre at krænke nogen. Så her er svaret entydigt. Men er Jyllands-Posten kristen, og giver det mening at tale om Danmark som et kristent land, og ønsker det danske folk overordnet set at bekende sig til kristendommen?

EU ønskede som bekendt ikke kristendommen indskrevet i sit nyeste traktatforslag. Og de fleste partier i Folketinget går ind for en sekulær stat og for en globaliseret verden med et multikulturelt, multireligiøst værdigrundlag. I den sammenhæng giver det megen mening at spørge, om nogen religion kan insistere på og gennemtvinge sin tro og sin opfattelse af verdensordenen som normgivende for hele samfundet?

Er det ikke netop det, Islam gør, - i hvert fald den mere religiøse, ortodokse og rabiate del af Islam - og er det i virkeligheden ikke en begyndende islamisering af verden, der lægges op til?

Kirke og stat

Kristne ser forskelligt på det om staten og kirkens forhold til staten og statens til kirken. Såkaldt "fundamentalistiske kristne" i USA og andetsteds mener f.eks., at de kan tvinge deres normer og opfattelser ind over den sekulære stat? De katolske kirker har altid opfattet kirken som stående over staten - den franske revolution og senere den kommunistiske ændrede afgørende på dette - men

Kirkens kamp er aldrig mod "kød og blod". Dybest set er det åndsmagter, vi kæmper mod, og disse overvindes kun ved evangeliet om Jesus.

stadigvæk er det sådan, at den katolske kirke forsøger at presse sine holdninger ned over regeringerne i en række lande, som opfatter sig selv som katolske.

Den reformerte kirke har også følt, at den havde noget afgørende at skulle sige i statsanliggender, men overalt i den vestlige verden er tendensen klart den, at kirken får mindre og mindre at skulle have sagt, ikke alene over statslige afgørelser men sågar også over sine egne anliggender.

Vor fornemmelse er klart den, at Det nye Testamente gør et klart skille mellem "verden" og "kirken". Kirken har ikke fået betroet magt og bærer ikke sværd. Det gør øvrigheden.

Gud er naturligvis som den absolutte konge herre over både fyrster, konger og præsidenter og over kirken, men verden er ikke "riget", og kirken er heller ikke "riget". "Guds rige" eller "Jesu Kristi rige" er noget åndeligt, et fællesskab om evangeliet og troen på Jesus, og det kan aldrig udbredes med magt, det er ikke "af verden", og det må aldrig blive af verden.

Det er først og fremmest noget eskatologisk, noget, som kommer, og først ved Herrens Jesu Kristi genkomst bliver det synligt, først da "tiltræder Gud og Lammet kongedømmet", som i tid og evighed tilhører dem, selvom det for nærværende kun er troen, som kan se det og forholde sig til det.

Borgere i to samfund

Sådan er det ikke i Islam, her er staten religiøs, og den statslige lovgivning skal

repræsentere shariaen, og det religiøse lederskab er over det statslige. Kalifatet (det islamiske verdensherredømme) er det historiske (eskatologiske) mål, mulaher udsteder fatwaer, og muslimer opfordres til jihad.

Millioner af muslimer er fredselkende mennesker, hvis forhold til Islam måske ikke er meget anderledes end almindelige folkekirkekristnes forhold er til kristendommen. Og mange muslimer arbejder ihærdigt på at skabe et "Euroislam" af mere vesterlandsk, sekulariseret og tolerant indhold og fremtoning, men er der alligevel ikke grund til at spørge, om Euroislamisme repræsenterer det sande Islam lige så lidt som liberal kristendom repræsenterer bibelsk kristendom?

At være kristen indebærer altid noget af et dilemma, og det både hvad eksistensen angår, og hvad meninger, bedømmelser og valg angår. Hvad vejer for os tungest, og hvor må vor loyalitet først og fremmest være? Det er den overvejelse, man som kristen altid står i.

Vi er borgere i to samfund på en og samme tid, i Himmelen og i vort jordiske fædreland. Som kristne må vi følge Jesus, vise Kristi sind og rette ind efter Jesu anvisninger til os. Og hvad det går ud på, er vi allerede blevet mindet om.

Som danske, som europæere, som vesterlændinge deler vi vores samfunds undren, bekymring og til dels også dets harme og bestyrtelse og uforståenhed over for det, vi oplever. Men som kristne må vi støtte alle forsøg og alle bestræbelser for fred og forsoning, dog uden at kompromittere vor egen overbevisning om, at vejen til Gud og til frelse kun

For kristne handler det om, at Gud griber ind, hører vore bønner og lader Jesus Kristus komme igen. For Islam kommer riget ved overtagelse af styret over verden, ultimativt måske ved jihad, hellig krig.

går gennem Jesus Kristus og ham korsfæstet.

Men vi vil aldrig kunne kæmpe med verdslige og kødelige våben. Vi vil aldrig kunne gå ind for diskrimination, tvang eller undertrykkelse af vore modstandere.

Samtidigt vil vi aldrig kunne anerkende Islam som sandheden eller tildele profeten Muhamed nogen status, som bare kommer i nærheden af Jesus Kristus. Nytestamentligt og kristeligt set må vi nøgternt anse Islam som forførelse og Muhamed som en falsk profet.

Kirkens kamp er aldrig mod "kød og blod", dvs. mod mennesker. Dybest set er det åndsmagter, vi kæmper mod, og disse overvindes kun evangeliet om Jesus, ved Helligånden og ved Ordets våben og ved bøn.

Gør kristne brug af andre våben og lader sig rive med af verdens måde at føre krig på, rammes vi selv af sværdet og får Gud som vor modstander, idet vi så gør os til en del af verdens kræfter, de magter, som er under Guds dom, og som Gud kæmper mod.

Mennesket problemet

Når alt kommer til alt, er problemet måske ikke så meget religionen - Islam eller kristenheden - som mennesket selv og menneskets iboende oprør mod Gud og syndighed i al dets færd.

Religion kan opfordre til had og det modsatte, kan udfordre til kamp og til krig og til fred og forsoning. Religion vil gerne vise vej til Gud, men gør ofte det modsatte. Ingen religioner er guddommelige, alle er de menneskelige.

Alle religioner indeholder en flig af sandheden, men rummer også mørket og forførelsen. Religion kalder på nidkærhed og ofte er det godt, men nidkærhed kan også være "uden forstand" og gøre ondt.

Kristenheden er ikke mindre en religion end Islam er, og hos begge finder vi side om side godt og ondt, ære og herlighed og vanære og nedrigheid, helterige gerninger og feje, modbydelige handlinger, løgn og sandhed, forfængelighed og uegennyttighed.

Alle religioner står under Guds dom, også vores religion. Intet har vi i så henseende at lade hinanden høre. Evangeliet er ikke religion, men budskabet om Guds nåde og indbydelse til frelse for alle, som vil tro.

I Guds styrelse af historien kan han udmærket gøre brug af Islam som en stok til vor optugtelse. Måske minder Islam os endda om vigtige sider af tilværelsen, vi har kastet over bord. Vi er under Guds dom, men det er Islam også. Men som frelsesbudet står åbent for danskere og rækkes til os, står det også åbent for og rækkes til muslimer.

Integration af Islam

For verden som helhed er situationen langt fra lys og lovende. For os at se er det umuligt at tro, at Islam kan integreres ind i den vestlige verden.

Det højest opnåelige er et modus vivendi, og selv det, er der alt for mange kræfter både i den muslimske verden og i vor, som modarbejder. Såvel sekularismen som Islam er absolutte ideologier, som kræver absolut underkastelse.

Derfor vil der være ufred og måske før

eller siden krig. Ingen kan vide, hvilken vej tingene vil bevæge sig. Vil de moderate muslimer efterhånden lade sig overbevise af de militante, eller vil de militante blive sat på plads af de moderate, og vil Islam som sådan udvikle sig i mere moderat eller mere militant retning? Og vil muslimer indbyrdes komme i krig med hinanden? Hvem kender svaret på det.

Og hvordan vil den vestlige verden i det lange løb overleve som hjem for alle sine mennesker, hvis forskellen mellem rig og fattig stadig øges og flere og flere hægtes af og foragtes som udskud og tabere?

Vil vi kunne overleve på de falske værdier, som vi i dag hylder som Gud? Vil "vort hus" ikke blive overladt til "os selv" og blive tilholdsted for dæmoner?

Husk hvordan det gik den romerske civilisation og flere andre civilisationer både før og efter den.

Et andet håb

For kristne er håbet et helt andet end for både Islam og den sekulariserede verden. Midlerne til håbets opfyldelse er også totalt anderledes. For os handler det om, at Jesus ophøjes og bekendes som Herre, men det kan kun ske ved Helligåndens overbevisning og ved frivillighed, tro, tillid og kærlighed. Det kan kun ske gennem forkyndelsen af fredens evangelium, evangeliet om Guds nåde, Guds riges evangelium og ved den forligelsens tjeneste, kirken er kaldet til.

For os handler det om, at Gud griber ind, hører vore bønner og lader sit rige komme, lader Jesus Kristus komme igen. For Islam kommer riget ved overtagelse af styret over verden, ultimativt måske ved jihad, hellig krig.

For den sekulariserede verden handler det om økonomisk magt, om teknologi, om selvudvikling og selvberoenhed og om demokrati og internationalisering, om kapitalfonde og arbejdskraftens og pengenes fri bevægelighed, og om hvem der skal føre an i den proces.

Verden står ved en korsvej. Hvor vi bevæger os hen herfra, ved vi ikke. Men udfordringen til den enkelte af os er af moralsk karakter. Som kristne har vi valgt side og glæder os til dagen, hvor "Jorden skal fyldes med kundskab om Herrens herlighed, som vandet dækker havets bund" (Hab 2:14).

At karikere det hellige

B. V. Henry har i mange år med base i Sverige rejst rundt i Mellemøsten og har skrevet flere bøger om kristendom og islam. Han skriver her om polariseringen mellem vesten og den muslimske og hvordan 12 tegninger kan skabe så megen vrede.

Der har længe været en eksplosiv atmosfære mellem muslimer og andre mennesker i Danmark (og ikke kun der!), så ikke meget var nødvendigt for at tænde ilden. En spiral af konsekvenser har nu ramt mange muslimske lande, der er vrede over, hvad de fleste europæere betragter som en overreaktion.

En del radikale muslimer har uden tvivl kun set dette som en mulighed for at retfærdiggøre deres modvilje mod Vesten og været hurtige til at udnytte minoriteternes protester til deres egen fordel ved at kræve en tydelig undskyldning eller andre repressalier.

Hvad vi kan betragte som hysterisk opførsel kan kun fuldt ud forstås i dets rette sammenhæng og ud fra de forskellige kræfter, der er på spil, men som de fleste, sørgeligt at sige, ignorerer eller fornægter.

For de fleste muslimer, uanset om de praktiserer deres religion eller ej, er Islam stadig udgangspunktet for deres selvforståelse og tryghed, og især når de er under pres, og når dette angribes, ubevidst eller bevidst, så oplever de, at der trampes på deres selvrespekt og iden-

titet.

At deres religion sværtes til og deres budbringer Muhammed forhånes er intet mindre end blasfemi og kan forene et verdensomspændende samfund, mere end en milliard, i fælles protester og endda voldelige handlinger mod overtræderne. Den som vil kan fortsat lære af historien.

Større polarisering

Alt for længe er Islam i vestlig tankegang blevet sidestillet med kulturfjendtlighed og terrorisme selv før den forfærdelige begivenhed 11. september 2001. (Den provokerende forside af magasinet Time International gjorde dette klart omkring 10 år tidligere).

De seneste årtier har mange ting opildnet muslimerne mod vesten, og det er også sandt at muslimernes egne handlinger har fyldt vesterlændinge med blandende følelser og fjendtlighed mod dem. På mange måder dominerer en "middelalderlig" tankegang stadig tanker og handlinger mellem øst og vest og det resulterer i et problematisk

forhold snarere end et liv i sameksistens. Paradoksalt nok er der, trods al den sank om integration i vort pluralistiske samfund, en stadig større polarisering som - og det er min bekymring - kan udløse konfrontationer som de seneste vi har set i Frankrig. Disse omstændigheder bør få os til at indse, at vi går på en mineret mark, så vi går forsigtigt frem med gensidig respekt og tolerance som venner og ikke som fjender.

Flere andre tegninger

Hvorfor så al den opstandelse over 12 tegninger trykt i Jyllands-Posten? (uklogt er de blevet genoptrykt i andre aviser, hvad der kun har opildnet spændingen over en polemik af modsætningsfyldte meninger og følelser).

Tegninger af Muhammed har været lavet før, og en af disse kan ses i de ofte brugte "Culver Billeder", hvor Muhammed triumferende rider ind i Mekka på en kamel i 630. Så vidt jeg ved har der ikke været nogen, som har prøvet at opildne muslimer på grund af genoptryk af disse billeder. Selvom man i arabisk kunst mere bruger kalligrafi end billeder til at fremstille det hellige, så har der været undtagelser. I den "Universelle Historie" om Rachid ud-Din fra 1307, ser vi flere illustrationer af Muhammeds liv. Men også tidligere end dette har der været persiske miniaturer-portrætter af ham, og senere tyrkiske billeder af Muhammeds ansigt med slør, som nogle konservative Islam-lærde kræver, hvis de da ikke helt forbyder ethvert billede af Muhammed.

Så sagens kerne i offentliggørelsen af de kontroversielle tegninger er i virkeligheden motivet og intentionen, som ligger bag. Tegningerne er satiriske og endda kyniske i det de fremstiller, og en tydelig fornærmelse mod mange muslimer, især arabere, som mener, at de kun reflekterer den måde, de ofte bliver set på. En fordomsfuld europæisk projektion af foragt mod muslimer og en dæmonisering af deres religion.

Psykologiske faktorer

I den nuværende optrappede krise med et folk, hvis religion er hellig, så er det mere de psykologiske faktorer end de politiske dimensioner, der må tackles (selvom de ofte bliver sammenkædet af ekstremistiske opportunistere).

I det sekulariserede og liberale Europa, hvor tolerance er blevet et slagord, så der ikke megen sympati og medfølelse med muslimernes krav om oprejsning i hvad de ser som åbenlys diskrimination. I stedet forsvarer folk i vesten ihærdigt pressefriheden og demokratiske principper (hvilket ironisk nok visse muslimske lande ved meget lidt om).

Når man har to helt modsatte opfattelser af rigtigt og forkert og med ideologier i konflikt, så befinder begge parter sig på kollisionskurs.

Indimellem stiller jeg spørgsmålstegn ved, om vor opfattelse af frihed uden grænser ikke er blevet perverteret, og vi har sat alt det på spil, der er vundet gennem den højt besungede Oplysningstid.

Bibelen har forsat noget vigtigt at lære os: "Når grundvoldene vakler, hvad gør da den retfærdige?" (Salme 11:3). Da jeg som ung studerede filosofi, blev jeg undervist i, at "frihed uden form leder til anarki" og at misbrug såvel som fornægtelse af frihed fører kaos og elendighed med sig.

Efter min mening mangler der i medierne, som så mange andre steder, sunde værdier og normer, som kan anvendes med kulturel følsomhed. Censur

i medierne kan der blive behov for i nogle tilfælde for at sikre snarere end at ødelægge vor frihed og for at beskytte menneskerettigheder.

Friheden til at tjene

Som en bibeltro kristen kan jeg se, at frihed kan blive misbrugt, og selvom det er tilladt mig at gøre visse ting, så er det ikke altid nyttigt og derfor må jeg afstå fra dem for fredens skyld (Gal. 5:13, rom. 12:18, 1. Pet. 2:15-16) "Alt er tilladt mig, men ikke alt gavner." 1. Kor. 6:12. Formålet med kristne principper er ikke at berøve os vor frihed, men i stedet at de for os til at bruge vor frihed til at

leve værdigt og tjene andre (1. Kor. 9:19, 10:32,33). Alt er ikke relativt - der er stadig absolutter uanset om vi anerkender dem eller ej. Der er stadig behov for visdom, når vi tilegner os Guds sandheder og hans nåde er nødvendig, hvis vi skal være overbærende med mennesker, som ikke kan lide os (Ord. 16:7). I vanskelige situationer så er der altid flere muligheder åbne og afhængig af vore valg kan der være mulighed for forsoning og frugtbare samtaler.

Under mine mange besøg i Mellemøsten og mine bekendtskaber med mange muslimer andre steder, så jeg har for lang tid siden valgt en fredelig snarere end en polemisk fremgangsmåde over for muslimer.

I mit kristne vidnesbyrd over for dem koncentrerer jeg mig mere om et forhold til Gud (Joh. 17:1-3) end mine egne meninger om religion(er), når jeg præsenterer evangeliet. Jeg har opdaget, at når Kristi herlighed bliver åbenbaret for dem, så vil de i det lys se Kristus alene, og alt andet og alle andre vil træde i baggrunden.

Det bedste vi kan vise muslimerne er Kristi kærlighed og det bedste vi kan give dem er guds ord. Det vil sige Bibelen.

Bog: Elsk Disse Araberne

B. V. Henrys bog om det arabiske folk, om islam og kristnes forhold til både folket og religionen er mere aktuel end nogensinde.

Det er en bog, som breder sig over et omfattende materiale, både kulturelt, historisk, politisk og religiøst og er således en god introduktion til den islamiske verden set udfra et kristent perspektiv.

Bogens første del "Araberne, de ukendte" afdækker nogle af de stereotyper, som mange i vesten går rundt med om araberne. B. V. Henry beskriver med stor indsigt i og kærlighed til folket både dets svagheder og styrker.

Der er længere afsnit om Koranen, om kristne i Mellemøsten og tilsidst en evaluering af vestens forhold til araberne under overskriften "venskab eller fjendskab". I bogens tillæg behandles hele sagen om Salman Rushdies "De Sataniske Vers" - hvilket kan læses med fornyet interesse efter de danske tegninger af Muhammed.

Elsk Disse Araberne

Forfatter: B. V. Henry

Forlag: Prokla-Media

Norsk oversættelse (1997)

Pris: ??

RELIGIØS RENÆSSANCE

Af Louis Nielsen

De seneste ugers ene samtaleemne herhjemme har været de famøse eller snarere infame karikaturtegninger af profeten Muhamed. Denne sag kalder på mange forklaringer og på mange forudsigelser om, hvor verden er på vej hen, og det er utvivlsomt svært for de fleste af os virkelig at danne os en mening om, hvordan sagerne står.

Er vi på vej mod det civilisationeres sammenstød, som Huntington forudsagde i begyndelsen af 1990'erne. Huntington medtog ganske vist ikke den rolle, som religionerne kunne komme til at spille i sådant et sammenstød, men efterfølgende er det blevet klart, at religion afgjort ikke er en død ting, men en faktor, som man i allerhøjeste grad må tage alvorligt.

Mange glæder sig over den renæssance, religionen har fået. Sandsynligvis har det gjort det nemmere at tale om Gud, og nogle kirker har i et vist omfang oplevet, at nogle er kommet til. Om man så kan holde fast på dem er en anden ting. Nogen vækkelse har der dog på intet tidspunkt været tale om.

Om det så ubetinget er en god ting, at religiøsitet og spiritualitet har fået større mediemæssig bevågenhed er et mere vanskeligt spørgsmål at besvare. Menneskers religiøse søgen rettes ikke nødvendigvis mod "den levende og sande Gud", mod Frelseren, Jesus Kristus.

Religiøse følelser kan være af mange slags og repræsenterer vel et grundliggende menneskeligt behov, som selv ateister og naturalister kan have svært ved at holde fra døren.

Religiøse følelser leder os ikke nødvendigvis til Gud eller lader os kende sandheden om ham eller sætter os i gang med at gøre hans vilje. Mangfoldige steder i Bibelen afvises den tankegang. Nogle gange vil Gud ligefrem have sig frabedt religion.

Sandheden om Gud må komme fra Gud selv, det vil sige, at Gud åbenbarer den for os gennem sit ord sine

lovens ende for enhver, som tror" og taler om "tro, som er virksom i kærlighed", om nyskabelse fremfor omskærelse som det, der betyder noget. Det hele Guds frelsesplan drejer sig om, er "kærlighed af et rent hjerte, af en god samvittighed og af en oprigtig tro".

Han afviser religionens påbud om ikke at tage, ikke at røre og ikke at smage, og kalder det "menneskers påbud og lære, og selvvalgt gudsdyrkelse og falsk ydmyghed", og han appellerer til os om at "holde os til ham (Kristus), der er hovedet, og ud fra hvem hele legemet (kirken) støttet og sammenholdt af sener og led, vokser Guds vækst".

"Skyggernes" tid, siger han, er forbi, sagen selv, tingenes rette skikkelse og sammenhæng, er Kristus. Sand gudstjeneste er at "bringe sig selv som et levende og helligt offer til Guds behag, ikke tilpasse sig denne verden, men lade sig forvandle til at skønne, hvad der er Guds vilje: det gode, det som behager ham, det fuldkomne".

Hebræerbrevet påviser, hvor overflødige de levitiske anordninger er: præsteskab, ofringer, helligdom og renselsesceremonier. Alt er fuldkomment gjort for stedse ved det ene offer, Kristus bragte. Det eneste offer, vi nu kan bringe Gud (og af det er vores gudsdyrkelse (vor religion) bestemt) er "takoffer, det vil sige frugten af læber, som bekender hans navn", og så "godgørenhed og gavmildhed; det er den slags ofre, Gud finder behag i".

Johannes slutter sit brev med at udråbe Jesus som den Sande, den sande Gud og det evige liv", og skriver så: "Kære børn, vogt jer fra afguderne!".

Det er om religion som både og; som noget godt, der kan berige vort og andre menneskers liv, men også som noget, der kan blive en hindring for, at Guds ord når os, et surrogat for sand gudsdyrkelse og et skadeligt, dæmoniserende onde, som slår mennesker ihjel og lægger livet øde for tusinder, at de følgende artikler handler.

gerninger og gennem sin Ånd ved ordet og evangeliet.

Således åbnes vore øjne, så vi ser, vore ører, så vi hører, og vore hjerter så vi tror og adlyder. Religion kan være en hjælp hertil, men bliver ofte en hindring.

Bibelsk perspektiv

I Det gamle Testamente er det en af profeternes tunge opgaver at nedbryde hos folket de mange "løgneskjul", som den falske gudsdyrkelse har rejst. Ikke mindst profeterne Esajas og Jeremias og Amos og Mika er i forreste række her, men mere eller mindre finder vi det samme hos alle Det gamle Testaments profeter. Men det sker i intens spænding, for Det gamle Testamente har også positive ting at sige om religion.

Jesus benægter heller ikke værdien af religiøs praksis, og praktiserer den selv i et vist omfang, men han sætter fingeren på de vægtigere og tungere ting i loven: Kærlighed til Gud og til næsten.

Stefanus udæsker i sin tale folkets samvittighed og beder det gennemtænke, hvor ofte det i dets historie har stået Gud imod og forvekslet religionen med det, Gud ville dem.

Paulus peger på Jesus Kristus som "

D en aktuelle ballade forårsaget af de famøse Muhamed-tegninger afslører utvetydigt, at religion er ikke noget, man spøger med, men må tage særdeles alvorligt. Det kan nemt føre til blodsudgydelser og indeholde kimen til krig.

Religionskrige er ikke noget ukendt fænomen i historien. Det, der overrasker

RELIGION: VELSIGNELSE ELLER FORBANDELSE?

mange vesterlændinge er, at religion ved begyndelsen af det 3. årtusinde spiller så stor en rolle.

Efter alle forudsigelser at dømmen burde religion for længst være afgået ved døden, i hvert fald i offentlighedssfæren. Men sådan er det ikke gået, tværtimod.

Er religionens genkomst set med evangeliets øjne så en glædelig ting eller det modsatte?

Nogle læsere vil uden tvivl være overraskede over, at vi overhovedet kan finde på at stille et sådant spørgsmål. For en søgen mod det åndelige og det guddommelige må da være en god ting, som i sidste instans også baner vej for evangeliet. Men er det et ufravigeligt sådan?

Religion - en definition

“Religion” er et mangetydigt ord og bruges i mange forskellige forbindelser og i ulige kontekst. Filosofisk ordbog ved Bente og Knut Hanneborg (Høst & Søn 1971) forklarer religion som “Gudsdyrkelse, gudstro; samfunds tro på og forhold til en gud.

1. Følelser, handlinger og erfaringer hos mennesker der føler sig stående i forhold til noget de opfatter som gud.

2. Tro på eksistensen af en højere, overnaturlig magt man føler sig afhængig af og forpligtet overfor; menneskets trosforhold til et højere, overnaturligt væsen, hvis holdning opfattes som afgørende for menneskets velfærd.

3. Social institution hvor absolutte sandheder og værdier dyrkes ved ritualer og åbenbaring af åndelige kræfter der er overordnet mennesket.

4. Overbevisning”.

Umiddelbart er der ikke nogen af ovennævnte definitioner, som ikke kan anvendes i en beskrivelse af kristendommen, men de kan også med lige så god ret anvendes på en hvilken som helst anden religion. Alle definitionerne har det til fælles, at de handler om noget menneskabt og viser tilbage til mennesker. De siger egentlig ikke noget om Gud udover, at religionernes genstand er Gud, ikke nødvendigvis GUD, HERREN eller JAHVE, men en gud, en kraft, eller et noget.

Hvis og når mennesker tror på Gud, må de nødvendigvis forholde sig til ham, og det udmønter sig både i deres personlige og sociale liv. Og noget tilsvarende gør sig gældende, når det drejer sig om flere mennesker og disse sammen dyrker Gud.

Religioner opstår i kølvandet af gudstroen. Religionshistorien handler om, hvordan mennesker tror, og hvad de tror, og om hvordan de indretter sig med deres tro, og den søger psykologiske, sociologiske og historiske forklaringer på tro.

Tilsvarende forsøger religionspsykologien at forklare de psykiske mekanismer bag et fænomen som tro samt de adfærdsmæssige konsekvenser, positive som negative heraf. Mange nyttige oplysninger kan blive bragt for dagen gennem begge former for studier, men kernen i en åbenbaringstro som kristendommen finder man ikke gennem sådanne studier.

Åbenbaring

Og nu har vi introduceret ordet "åbenbaring", og senere vil vi møde ordet "åbenbaringsteologi".

Jødedom, kristendom og Islam gør alle krav på at være en åbenbaringstro, dvs. at komme fra Gud, være sat i gang af Gud og lede til Gud.

Teologisk ordbog ved Johannes Hanselmann og Uwe Swarat (Lohse 1999) definerer åbenbaring henholdsvis åbenbaringsteologi som følger: åbenbaring; kundgørelse af religiøse sandheder, der er skjulte for mennesker som sådant, forkyndt af Gud selv. I den bibelske åbenbaring, der fuldbyrdes i Israels historie, har sit midtpunkt i Jesus Kristus, og som omspænder hele verdenshistorien, åbenbarer Gud sig som frelser fra synd og død og som fornyer af skabningen; åbenbaringsteologi (latin theologia revelata), betegnelse for den teologi, som ene og alene bygger sin lære på, at Gud har åbenbaret sig for mennesket. Af sig selv kan mennesket hverken udsige noget om Gud eller nå frem til ham; Gud kommer tværtimod til mennesket i sit ord og sin gerning. Fylden af Guds åbenbaring kom til syne i "Ordet, der blev kød", Jesus Kristus".

Fokus er for os flyttet fra "religion" til "åbenbaring", og de to ord er langt fra synonyme, i nogle tilfælde er de helt modsatte. Fra nu af koncentrerer vi vor undersøgelse om BIBELEN og lader dermed Islam ude af betragtning, uden dog at overse, at Koranen, Islams hellige bog indeholder kerner af bibelsk stof. Hvor meget eller hvor lidt det gør Islam til en autentisk åbenbaring af GUD, kan jeg ikke have nogen mening om; dertil mangler jeg de mest elementære forudsætninger.

Men det må være os tilladt at bede for Islam, som vi beder for Israel, at det en dag må finde Gud i Jesus Kristus, at sløret må blive taget bort og evangeliet om Guds herlighed på Jesu Kristi ansigt må skinne ind i muslimske hjerter som i jødiske hjerter, ja i alle menneskers hjerter. Om Gud vil, og hvornår han måtte lade det ske, har vi ingen viden, men det hindrer ikke, at vi kan bede om, at det må ske.

Den suveræne Skaber

I Bibelen begynder og slutter alt med Gud: "I begyndelsen var Ordet, og Or-

JØDEDOM, KRISTENDOM OG ISLAM GØR ALLE KRAV PÅ AT VÆRE EN ÅBENBARINGSTRO, DVS. AT KOMME FRA GUD, VÆRE SAT I GANG AF GUD OG LEDE TIL GUD.

det var hos Gud, og Ordet var Gud. Han var i begyndelsen hos Gud. Alt blev til ved ham, og uden ham blev intet til af det, som er" (Joh 1:1-3). "Og når alt er underlagt ham (Sønnen, Herren Jesus Kristus), skal også Sønnen underlægge sig under ham, som har lagt alt under ham, for at Gud kan være alt i alle" (1 Kor 15:28).

Gud skaber verden og alle ting ved sit ord, og kalder historien frem ved det samme ord: "Herlighedens Gud viste sig for vor Fader Abraham i Mesopotamien" (ApG 7:2). "Herren har talet", "Så siger Herren", "Herrens ord", "Herren talte og sagde" og andre kombinationer heraf bliver en af de hyppigst forekommende vendinger i Bibelen:

"Mangfoldige gange og på mangfoldige måder har Gud i fortiden talt til fædrene gennem profeterne, men nu ved dages ende har han talt til os gennem sin søn, hvem han har indsat som arving til alle ting, ved hvem han også har skabt verden" (Heb 1:1-2).

Som alt i skabelsen, historien og i den enkeltes liv kommer fra Gud og er hans nådegave, er frelsen eksklusivt hans: "Frelsen kommer fra vor Gud, som sidder på tronen, og fra Lammet" (Åb 7:10); "Frelsen og æren og magten er vor Guds" (Åb 19:1).

Kun af hans nåde er vi frelst, og kun gennem forløsningen i Kristus: "Det skyldes ikke jer selv, gaven er Guds. Det skyldes ikke gerninger, for at ingen skal have noget at være stolt af. For hans værk er vi, skabt i Kristus Jesus til gode gerninger, som Gud forud har lagt til rette for os at vandre i" (Ef 2:8-10).

På den måde og mange andre måder understreger Bibelen Guds absolutte suverænitæt, og at alt kommer fra ham og afhænger af ham: "Fra ham og ved ham

og til ham er alle ting. Ham være ære til evig tid! (Rom 11:36).

Samtidigt fremhæves det lige så utvetydigt, at Gud ikke er afhængig af mennesker:

"Lyt mit folk, jeg vil tale, Israel, jeg vil advare dig, jeg er Gud, din Gud! Jeg anklager dig ikke for dine slagtofre, og dine brændofre har jeg altid for øje. Jeg tager ikke tyre fra dit hus eller bukke fra dine folde, for alt skovens vildt er mit, dyrene på de tusinder af bjerge. Jeg kender alle fuglene i bjergene, markens dyr hører mig til. Bliver jeg sulten, siger jeg det ikke til dig, for jorden er min, med alt, hvad den rummer. Behøver jeg at spise tyrekød eller drikke bukkeblod? Du skal bringe takoffer til Gud og indfri dine løfter til den Højeste. Råb til mig på nødens dag, så vil jeg udfri dig, og du skal ære mig" (Sl 50:7-15).

Her siges det klart, at Jahve på ingen måde er afhængig af, at hans folk ofrer til ham; han tager dog gerne mod deres ofre, ikke fordi han behøver dem, men som en imødekommelse af et behov hos dem; hans er hele jorden og alt, hvad der rører sig på den, alle sine skabninger kender han og har tal på; hvad han virkelig søger hos mennesker er tillid og taknemmelighed og en bevidsthed hos os om, at vi trænger til ham.

Et religiøst behov

Religion og religiøse ceremonier siges her klart at være et behov hos mennesker mere end et påbud fra Gud og en nødvendighed hos ham. Sådan er det normalt ikke i religionerne. Der har gud eller guderne lige så meget behov for at blive dyrket af sine eller deres tilbedere, som de har for at blive velsignet af ham eller dem.

Den tankegang illustreres tydeligt af de mange andre og gudebilleder, Paulus så, da han tog Athen nærmere i øjesyn.

Men Paulus afviser den klart:

“Det, I således ærer uden at kende det, forkynder jeg jer. Gud, som har skabt verden med alt, hvad den rummer, og som er Herre over himmel og jord, bor ikke i templer bygget af hænder. Heller ikke lader Gud sig tjene af menneskehænder, som om han trængte til noget. Det er ham, der giver alle liv og ånde og alle ting” (ApG 17:23b-25).

Religion i Israel

I Det gamle Testamente kan man sige, at holdningen til religion er ambivalent. Gud anerkender, at patriarkerne f.eks. rejser mindesmærker til markering af de forskellige steder, hvor de har mødt Gud. Men det er på ingen måder essensen i patriarkfortællingerne i 1 Mosebog. Her falder betoningen så afgjort på pagten, Gud indgår med fædrene, hans nærvær hos dem og beskyttelse af dem.

Fortællingen om Moses og om Israels udvandren af Egypten indeholder også meget lidt egentligt religiøst stof.

Guds navn og hellighed er afgjort dominerende temaer, men disse er essentielle i selve gudsåbenbaringen og på ingen måde begrundet i noget menneskeligt behov.

Påske er i første sigte begivenheden, som sætter skille mellem israelitterne og egypterne og sætter dødsenglen i stand til at afgøre, hvor der er et hjem, hvis førstefødte han skal skåne.

Den er klart en frelseshistorisk handling og også en type, dvs. et frelseshistorisk billede på frelse i en mere universel betydning:

Den første påske forudskygger den sidste påske, hvor påskelammet selv, Herren Jesus Kristus dør for at tage hele verdens synd bort. Og netop fordi påske på den måde er så afgørende en begivenhed både i sin tilbageskuen og sin fremadskuen bliver den genstand for årlig ihukommelse i slægt efter slægt af israelitter.

Påske er i sin ydre fremtoning nok en religiøs handling, men af væsen er den snarere forkyndelse af forsoning, tilgivelse, genløsning, svarende til hvad den kontinuerlige forkyndelse af evangeliet betyder for den kristne menighed.

Hurtigt blev det vigtigere
at fejre højtider og
trænges omkring templet
end at lytte til Guds ord
gennem profeterne.

Religion som nødløsning

Først med pagten på Sinaj introduceres en egentlig religion i Israel. Og den religion - glem det ikke - er også under konstant kritik af Israels profeter og senere af Jesus, apostlene og Det nye Testamente.

Igen og igen påkaldes opmærksomheden om dens fundamentale mangler. På en måde introduceres den som en nødløsning for at imødekomme menneskelig svaghed, men også for at være en type, et mønster, en forudskygning af det fuldkomne, “tingene i deres sande skikkelse”, som først kunne komme med Jesus.

Måske er det guldkalven og dansen om gudebilledet, der er den umiddelbare (og pædagogiske) årsag til, at helligdommen, ofringerne, præsteskabet, renhedslovene og renselsesritualerne indføres i pagten.

Lovens ceremonielle love har paralleller og forbilleder i mesopotamisk kultur generelt - om det behøver der ikke herske tvivl - men i og med, at de finder vej til Moseloven sker der afgjort også en tillempning af dem, så de svarer til guds- og frelsesåbenbaringen til Israel og oplyses af den.

Tabernaklet oprejses med det udtrykkelige formål, at Jahve ønsker at bo midt iblandt sit folk, men samtidigt er Israel et urent folk, og denne syndighed blokerer for, at de kan have en Gud med en hellighed og majestæts som hane i deres midte.

Derfor de mange hellighedslove, som næsten må have gjort et almindeligt menneskeliv umuligt. Derfor også nødvendigheden af de mange ofringer og af forsoningsdagen. Og af præsteskabet til at holde styr på disse ting og til at begrænse tabet af israelitiske liv, og det

på trods af, at Israel som sådan er kaldet som et “helligt folk, et kongeligt folk og et præsteligt folk”.

Dom over religiøsitet

Israels religion, dets gudsdyrkelse kom på denne måde til at indeholde en indre modsigelse og viste sig at blive både en anklage og en dødsdom over folket, og en vej, som i det mindste på det symboliske plan åbnede op mod Gud.

På den måde indgår den ceremonielle lov i åbenbaringshistorien og gav Helligånden billeder og materialer, hvorigennem Han kan meddele guddommelige sandheder til menneskehjertet.

Men som med al religion og alt menneskeligt indeholder den også kim til formørkelse af både sindet og tanken. Meget hurtigt kommer mennesker til at se på det ydre som det egentlige i troen (religionen). Men Gud insisterer på, at lydighed mod hans bud vejer meget tungere end slagtoffer.

Hurtigt fortrænger ofret den egentlige syndsbevidsthed og gør det til noget formelt. Dermed fortrænges det kald til omvendelse og til sorg over synd som det, at en anden (selv om det “kun” er et dyr) må lade livet for, at jeg kan gå fri, egentlig skulle fremkalde og fastholde for sindet og tanken.

Hurtigt bliver det vigtigere at fejre højtider og trænges omkring templet end at lytte til Guds ord gennem profeterne. Hurtigt bygger man videre på religionen og øger dens pragt og sanselige indtryk samtidigt med, at man stadig nedprioriterer guds frygten, anstændigheden, retfærdigheden og næstekærligheden. Mere og mere udvikler religionen sig til nationalisme og til pral og dermed til falsk tryghed.

På det individuelle plan erstatter hykleri og selvbestaltet hellighed og nidkærhed evnen til at kunne høre Guds røst og giver én en ret, nej en pligt til at hade, forfølge og endda myrde sådanne, som man betragter som Guds fjender. Den udvikling er der flere eksempler på i Det gamle Testamente og i evangelierne og i Apostlenes Gerninger. For det sidst tænk f.eks. på Saulus af Tarsus.

Nidkærhed uden forstand

Af stor relevans for os - måske også i

vores bedømmelse af Islam - er "den nidkærhed for Gud uden forstand", Paulus taler om både i forbindelse med sin egen livshistorie og i forbindelse med Israel i dets afvisning af Jesus, Messias. Både i forhold til jødedommen og måske - men i en anden og meget fjernere betydning i forhold til Islam - gør evangeliet gældende, at "Kristus er enden på loven til retfærdighed for enhver, som tror" (Rom 10:4). Når det er sådan, at Kristus er gudsåbenbarings terminus ad quem (endepunkt), så betyder det, at Gud kun lader sig møde og forstå i Kristus: "Ingen har nogen sinde set Gud, den Enbårne, som selv er Gud, og som er i Faderens favn, han er blevet hans tolk" (Joh 1:18). Enhver teologi - kristen, jødisk og islamisk - som ikke har Jesus Kristus med og ikke udvikler sit budskab og indhold fra ham og vidnesbyrdet om ham og hans lære, bliver dermed falsk tale om Gud, uanset hvad den ellers måtte indeholde af delelementer af sandheden. Paulus kalder den religiøse nidkærhed, som både var hans egen, og som han giver Israel kredit for at have - og som vi kan give Islam kredit for at have - en nidkærhed uden forstand, uden forstand fordi den ikke erkender, at Kristus er enden, enden på enhver lov, ikke kun på Moseloven, men enhver lov, som ved at blive holdt som lov, skal sikre mennesker evigt liv og adgang til Himlen eller Paradiset. Sådan må det nødvendigvis være, ikke fordi Paulus siger det, eller fordi kirken siger det, men fordi sådan har Gud ved at sende Jesus og ved at ophøje ham som Frelser og Herre ved sin trone både villet det og virket det. Og vi ønsker og begærer, at også den islamiske verden må finde liv og frihed i Kristus.

Kirkens vidnesbyrd

Den kristne kirke må huske, at medens dens Herre har absolut myndighed og magt, og kan frelse hver og en, som kommer til Gud ved Ham, så gælder det ikke kirken.

Kirken vidner om Guds rige og søger Guds rige, men den er ikke Guds rige. Den vidner om og forkynder Kristus, men den er ikke Kristus. Den er de helliges fællesskab og har samfund med Faderen, Sønnen og Helligånden og om Livets Ord; den er Guds tempel og en bolig for Helligånden, den er Guds hushold, Kristi legeme og Kristi brud.

Andelighed er at kende
Jesus Bedre, at blive moden
og myndig og dermed fri
i Kristus, blive fyldt med
indsigt og dømmekraft.

Som sådan er den universel, men også usynlig, og i den forstand kan ingen være kristen eller et Guds barn uden også at være medindlemmet i de helliges samfund og fællesskab på jorden nu og siden i himlen.

Anderledes med den synlige kirke. Den er fragmenteret og splittet og på godt og ondt præget af dens medlemmers personlige, kulturelle, nationale, sociale og religiøse egenart og bærer også tydelige spor af den syndighed og faldenhed, som alle Adams børn slæber rundt på.

Omvendelse betyder ikke omvendelse til kirken, men omvendelse til Jesus Kristus, kirkens frelser og Herre. Forlangendet er en ny fødsel ovenfra ved Helligånden og ordet, ikke at vi får en ny national identitet, en anden kultur, et andet sprog, en anden historie, sågar ikke en anden religion og konfession.

Vi beder ikke muslimer om at blive danske, vi beder dem ikke om at forsvare deres egen kultur og deres egne skikke. Der er ting i enhver kultur og enhver religion (kristenheden medregnet) og i personlige vaner og dispositioner, Helligånden ved ordet vil overbevise os om, at vi må forsvare og omvende os fra, men der er ingen kulturempirisme knyttet til kristendommen.

Religiøst behov

Religion og religiøsitet er vel ikke til at komme udenom. Den er grundmenneskelig og findes selv hos ateister og andre, som på det bestemteste vil afvise at have noget forhold til det guddommelige.

Men religion og religiøsitet er noget

relativt og har mange forskellige udtryk. Og der er som ved alt menneskeligt både gode og dårlige sider knyttet til religion.

Religion kan bidrage med meget godt og berige livet og frugtbar gøre det, men den kan også være ond, slå ihjel, og lægge livet øde.

I praksis har vi behov for at sætte vore liv ind i en religiøs indramning, og vi har brug for et religiøst sprog, for religiøse følelser og oplevelser af religiøs karakter. Men religiøsitet er ikke det samme som kristentro, guds frygt, næstekærlighed og retskaffenhed og kan lægge sig hindrende i vejen for, at vi kommer til Jesus og lærer ham at kende. Religiøsitet er ikke det samme som Helligåndens virke i os og gennem os. Religion kan hjælpe os til at komme Gud nærmere, men gør ofte det modsatte.

Sand spiritualitet

Åndelighed eller spiritualitet, som det ofte kaldes i dag, er nytestamentlig forstået ikke knyttet til bud og forskrifter, ikke til bestemte højtider og ritualer, ikke til spøgelse og forsøgelse af Guds gode gaver, ikke til mad og drikke, ikke til syner og henrykkelser, ikke til retræter og pilgrimsrejser, ikke til en bestemt bedeteknik, ikke til hellige steder eller til hellige mænd og kvinder, ikke til konventer og til bestemte kristne nærmiljøer, ikke til offerhandlinger. Og listen kunne endda blive endnu længere.

Åndelighed er at kende Jesus bedre og kende hans kærlighed bedre, det er at blive grundfæstet i ham, blive moden og myndig og dermed fri i Kristus, blive fyldt af indsigt og dømmekraft, at kunne elske Gud og være fri til at tjene næsten, have sin retfærdighed og hellighed alene i Kristus og i hans frelsesværk, at leve og vandre efter Guds vilje, gøre Guds vilje af hjertet, blive ført til fuldkommenhed i alt godt, være fyldt af taknemmelighed og tillidsfuldhed, kunne være glad i Herren, leve og vandre i nåden og med glæde og forventning vente på vor Herres Jesu Kristi tilsynekomst.

Åndelighed er også at stifte fred, være sagtnodig, hungrig og tørstig efter retfærdighed, vise barmhjertighed, være ren af hjertet. Det snarere end religiøsitet og religiøse oplevelser og erfaringer er, hvad vi skal lægge vægt på som kristne.

Dertil hjælpe os Gud.

Det var med lige dele nervøsitet og forventning, at jeg startede det nye år i biografen med filmatiseringen af den engelske professor C. S. Lewis' "Løven, Heksen og Garderobeskabet". Spørgsmålene rumsterede. Hvor trofast ville instruktøren være over for Narnias univers? Ville den kristne forfatters underliggende temaer om Jesu forsoning og offerdød blive tydelige nok, eller gemt så meget som muligt af vejen?

Instruktøren Andrew Adamson har taget sig visse friheder i overførslen af den elskede børnebog til det hvide lærred, men de er ikke mange, og de er til at leve med - og vigtigst af alt: Aslans offer på Stenbordet bliver forklaret så tydeligt, at det må vække bibelske associationer for selv den mest tunge søndags-skoleelev.

Filmen er formiddabelt flot lavet. Det er medrivende og charmerende familieunderholdning - den har sine slagscener og actionscener, men tilsigter aldrig at blive lige så uhyggelig og voldsom som fx Harry Potter eller Ringenes Herre. Både bæveren, favnen og Aslan er troværdige, og det forheksede Narnia med evig vinter er effektivt genskabt - selvom man dog visse steder lidt for tydeligt fornemmer studie-optagelserne.

Hvor er professoren?

Adamson sætter fortællingen igang med et dramatisk bombetogt over London, som også er Lewis' forklaring på, hvorfor de fire børn sendes ud på landet til en gammel professor.

Die Hard Narnia-fans vil sikkert allerede her blive skuffet over, at professorens rolle i eventyret er blevet indskrænket gevaldigt. Ærgerligt, at den lange dialog med børnene i starten er skåret så meget ned - og underligt, at han ikke er der til at modtage børnene, når de ankommer, som i bogen.

Måske vil Adamson blot have os ind i Narnia så hurtigt som muligt - forståeligt - men jeg venter nu alligevel på "the extended version" med håb om lidt mere spilletid til Digory. Og måske vil man her finde lidt mere af Hr. Bævers ram-mende ord om Aslan, som der også er tyndet kraftigt ud i.

Blandt børnene er især Georgie Hen-

ley, der spiller Lucy, et fund. Med sit løjerlige smil og øjne som tekopper videregiver hun den barnlige troskyldighed og umiddelbare begejstring, da Lucy først træder ind i den smukke sneklædte skov gennem de tykke, stikkende uldfrakker i garderobeskabet.

Mødet med favnen - og lidt senere alle børnenes møde med bæveren - er afgørende for, om vi kan acceptere det filmiske univers. Og det kan vi. Favnen er gengivet godt med en blanding af skæv humor og en plaget samvittighed. Da filmens første 100 procent digitale karakter træder frem, Hr. Bæver, og med sin ejendommelige accent præsenterer sig, kan man kun klukke hjerteligt. Jo, dyrene taler og hurtigt er man fanget af magien.

C. S. Lewis ønskede ikke at se sin fortælling filmatiseret, netop på grund af, at han frygtede for udvandingen af magien i fremstillingen af dyrene...men det var også før den digitale revolution i filmverdenen.

Handlingen er sikkert kendt af de fleste af bladets læsere. Heksen ønsker først at få fat i menneskedatteren Lucy, men fanger i stedet den forræderiske Edmund, der er sulten efter mere af hendes slik.

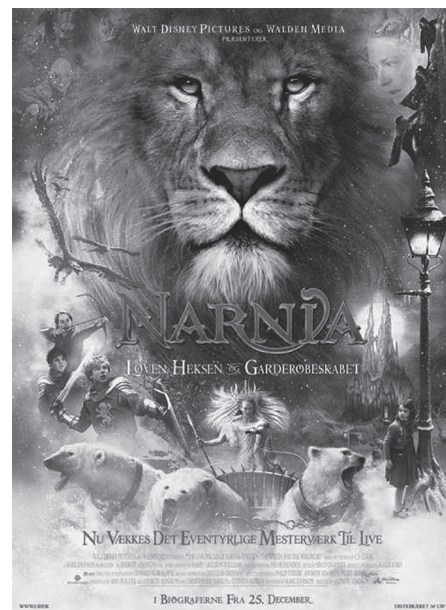
Imens flygter Lucy, Susan og Peter og bæverne til løven Aslans skjulested, hvor han befinder sig med sin hær. Her får Peter sværdet, og efter en kamp med en ulv bliver han forfremmet til ridder Peter Ulvebane, som den, der kommer til at lede slaget mod Den hvide Heks.

For at befri Edmund fra Heksens favntag må Aslan dø for Edmunds synder (ligesom Kristus døde for vores) - men Aslan genopstår og kan nu gå i krig mod den onde hær ledet af Den Hvide Heks Jadis.

Heksen og Aslan

Instruktøren går ikke til yderlighederne i sin beskrivelse af Heksens ondskab og vildskab. Det kan man måske begræde visse steder, men må også tænke på, at det mere end for eksempel Ringenes Herre er et eventyr, der skal ses af børn.

Der har været en tendens til at skulle gøre de onde væsener i eventyr- og fantasy-film så savlende og bloddrybbende,

som muligt (jævnfør blot med Voldemort i den seneste Harry Potter-film) - det er heldigvis ikke gjort her. Og måske Lewis ville have vendt sig imod det. Som han et sted humoristisk skriver om de gespenster, dæmoner og onde ånder, som var samlet ved Stenbordet: "dem vil jeg ikke beskrive, for hvis jeg gjorde det, så ville de voksne nok slet ikke lade dig læse denne bog.

Aslans balancegang mellem det milde og majestætiske er svær at ramme helt præcist. Men hans brøl får et par steder slået fast, at han er Herren af Narnia. Og vandrigen ved Berunas Vadested, hvor Aslan går den tunge vej mod Stenbordet viser den smerte han bærer ved at træde i Edmunds sted og tage hans straf. Der er dog ikke så meget gengivet af den legende og leende Aslan, som skildres i nogle scener i bogen.

Det sidste store slag, som i Lewis' betretning er overstået på et par sider, fylder mere i filmen, dog uden at kamme over. Et par enkelte voldsomme scener bliver det til, inden Heksen må lade livet i kampen mod Aslan, og æren kan tilfalde de fire børn, som vi til sidst ser sidde på de fire troner på Cair Paravel.

Først efter en hel del år som konger og dronninger af Narnia vender de tilbage gennem garderobeskabet og opdager at de nu igen er børnene Peter, Susan, Edmund og Lucy. Og professoren kan mens rulleteksterne er i gang løfte sløret for flere eventyr af samme garderobeskuffe.

Vi glæder os allerede.

Carsten Thomsen

Steven Spielbergs "München" er en film om hævn og hævnens ofte uforudsete omkostninger, om den forråelse af sindet, som er en nærmest uundgåelig konsekvens af den, der griber til vold. Uanset, hvor nobel og retfærdig ens sag så end er.

Filmens hovedperson, Avner, er leder af en lille gruppe jødiske Mossad-agenter, der jager palæstinensiske terrorister rundt i Europa. Opgaven han har fået stukket ud er enkel: Dræb 11 mænd, som enten planlagde eller var involveret i det palæstinensiske terrorangreb under OL i München, hvor 11 israelske sportsfolk blev dræbt.

Som sædvanlig med Steven Spielberg er håndværket i orden. Glem Jurassic Park og War of the World. Dette er ikke blockbuster-eksplosioner, men i stedet en kontroversiel og etisk udfordrende film i stil med "Schindlers Liste" og "Saving Private Ryan".

Filmen åbner med den israelske premierminister Golda Meir, der i sit krigsråd ræsonnerer frem og tilbage om, hvorvidt hun vil acceptere hævnplanerne: Israel kæmper for sin eksistens. Israel må sende et stærkt budskab til dem, der begik denne terror og stoppe dem, der er i færd med at planlægge nye angreb på civile.

- Enhver civilisation finder det nødvendigt at indgå kompromisser med dets egne værdier, siger hun.

Hun har ret. Israels eksistens var i fare, som Yom Kippor krigen blot et år senere beviste. Israel måtte bekæmpe terrorplaner mod dets egne borgere.

Den indre terror

Gruppens leder, Avner, der er født og opvokset i Israel, har heller ingen større moralske problemer med ordren, selvom staten Israel officielt fraskriver sig ethvert ansvar for det, de har sat i værk.

Han går sammen med sin lille gruppe idealistisk i gang med opgaven. Fra deres første nærmest modstræbende drab af en ældre araber til den hensynsløse nedslagtning af en hollandsk ung kvinde er der et fald ned i større paranoia, tvivl og desperation.

Drabene på palæstinensiske ledere sætter en lavine i gang af flere hævnangreb

mod israelske civile og nye repressalier, og snart tiltrækker deres aktioner så meget opmærksomhed, at de i stedet for at være jægerne bliver de jagede.

Filmen tager sig god tid til at lade de enkelte i gruppen reflektere over, det de er i gang med.

Den ene er kold pragmatiker. Det eneste blod, der tæller for ham er jødisk blod, så må alt andet vige eller dø i processen. De andre nages af flere tvivl. Som bombemageren, der spekulerer over, om disse aktioner kan retfærdiggøres, om gruppen ikke ved at bruge nogle af de samme metoder er ved at blive som nøjagtig som dem, de forsøger at udrydde.

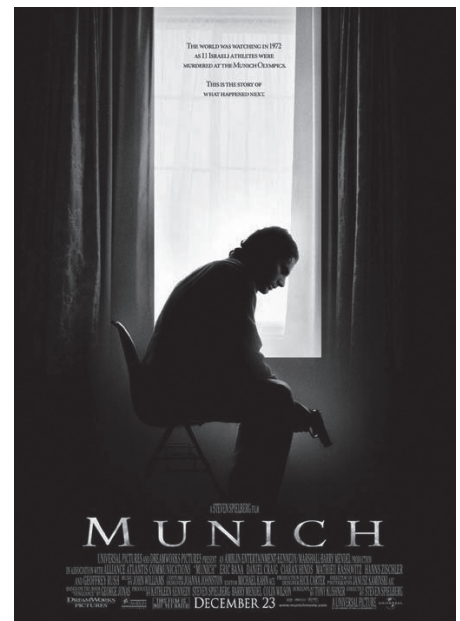
**Volden udføres ikke
i et moralsk vakuum.
Den har altid en pris,
nogle gange meget høj.
Den klæber til en og
gør noget ved sindet,
ved civilisationen.**

Nødvendig vold

Det er ikke en anti-krigsfilm. Spielberg er smart nok til at indse, at hadet og blodsudgydelserne ikke fordufter for so-len, bare fordi vi synger nogle sange om "peace, love and understanding". Vold er modbydeligt i sig selv, men er nogle gange vort eneste redskab, hvis vi vil undgå at udsætte børn, kvinder og mænd for langt mere uhyrlige terrorangreb.

Mange finder det ikke svært på papiret at retfærdiggøre denne hemmelige aktion, uagtet den ikke kan forsvares i nogen domstol. De fleste finder det heller ikke svært at sanktionere en jagt på bin Laden og hele hans netværk.

Men Spielberg ønsker også at gøre os opmærksom på, at selv de mest retfærdige aktioner for frihed ofte er meget mudrede

affærer. Selv de mest noble kampe mod "slyngelstater" og "ondskabens akser" er beskidte kampe, som afføder mere vrede, nyt had, flere hævnaktioner. At være "sen til vrede" gælder for enkeltpersoner som for stater. Volden udføres ikke i et moralsk vakuum. Den har altid en pris, nogle gange meget høj. Den klæber til en og gør noget ved sindet, ved civilisationen. Ja, kong David i Det gamle Testamente, der blev beordret i krig af Gud, havde for megen "blod på hænderne" til at kunne bygge templet.

At vide, hvornår man skal sige stop og forsøge dialog er også essentielt. At bryde voldsspiralen kræver et offer. Filmens sidste scene åbner en vej ud.

Fylt med symbolik står Avner sammen med sin overordnede med World Trade Centrets to tvillingetårne i baggrunden. Og Avner må sige nej til flere snigmord og hævnaktioner, hvis han skal blive et helt menneske igen, hvis han skal redde sin familie. I stedet for flere "kontrakter" tilbyder han i god jødisk tradition at "bryde brød" med sin overordnede.

For en kristen er brødets brydelse en henvisning til det ultimative offer, som Jesus bragte. Grundlaget for sand forsoning, fred og tilgivelse ligger i det Jesus gjorde på korset.

Vold blev øvet mod Guds søn - så vejen kunne banes for en ny himmel og en ny jord uden vold.

I det har vi vort håb.

Carsten Thomsen

Af Carsten Thomsen

It is a truth universally acknowledged, that a single man in possession of a good fortune, must be in want of a wife.

Det er en almindelig udbredt opfattelse, at en velhavende ungkarl absolut må mangle en kone.

Den første sætning i *Stolthed og Fordom* er vel nok en af de mest kendte åbningslinier i verdenslitteraturen. Et løfte om, hvad vi har i vente. En sprudlende humoristisk og veloplagt kærlighedsroman, man bliver varm om hjertet af at læse.

Dette er ikke blot en romantisk historie om, hvordan Elizabeth Bennet og Mr. Darcy forelsker sig og får hinanden, men samtidig et indsigtfuldt studie i menneskelig adfærd og moral, som vi kan spejle os selv i.

Jane Austen er anerkendt som en af Englands største kvindelige forfattere. Bemærkelsesværdigt, når man tænker på, at hun levede et relativt stille liv i en lille kreds af familie og venner - aldrig blev gift eller rejste udenlands.

Den dramatiske nerve i romanerne er kvindernes ofte kringledede vej til ægteskabet i det viktorianske England i begyndelsen af 1800-tallet. Uden arveret og uden formue havde de ikke andre muligheder for økonomisk sikkerhed og social status, end det, der blev stillet i udsigt i ægteskabet. Her åbnes der op for en lang række moralske og sociale valg, der åbenbarer meget om den menneskelige natur og skrøbelighed.

Rammen er hjemmet og selskabslivet, de små stuer og de store balsale, hvor der opretholdes en præcis etikette, en minutiøs forudindstuderet takt og tone, som vi i dag betragter med en vis nostalgi, men også med et smil på læben.

Jane Austen respekterer denne overhøflige omgangstone, ja hun excellerer i den og behersker samtalen i alle dens nuancer, da den i teorien afspejler indre værdier og moralske standarder. Ofte udstiller hun dog den formelle etikette, når den hos visse personer bliver til falsk og forlorent snobberi.

Fejlagtigt førstehåndsbildtryk

Romanens heltinde er Elisabeth, ældste af fem søstre i familien Bennet. Hverdagens trummerum afbrydes da to velhavende gentlemen aflægger et landligt besøg i nærheden af deres middelklassehjem, og der indbydes til bal. Mrs Bennett, denne ustyrligt morsomme hystade, får åndenød bare ved tanken om, at der her er mulighed for at få giftet nogle af sine døtre væk. Og den kønneste af dem, Jane, forelsker sig da også i Mr. Bingley.

Anderledes går det for Elisabeths første møde med Bingleys ven, den rige godsejer Fitzwilliam Darcy. Med knejsende nakke betragter han samværet med familien Bennet som under hans værdighed.

**Jane Austen har en
fabelagtig evne til at
gøre de traditionelle
dyder attraktive, så som
selvkontrol, høflighed,
respekt for andre,
medfølelse og
ydmulighed.**

Da han opfordres til en dans med Elisabeth affører han hende koldt med et "hun kan lige gå han. Men hun er ikke køn nok til at friste mig". Problemet er blot, at Elisabeth overhører samtalen og har nu allerede dannet sig sit indtryk af Mr. Darcy.

Bogen hed oprindeligt "First Impressions" - og med dette førstehåndsbildtryk kommer de skævt ind på hinanden. Resten af bogen står intriger, misforståelser og forviklinger i vejen for deres lykke.

Frieriet

Jane Austen skriver udelukkende ud fra heltindens perspektiv, og i Elisabeth

Bennet har hun sammenfattet et af mest vindende væsener i hele sit forfatterskab. En kvinde med charme, vid og intellekt. Hendes ærlige og åndfulde væsen gør hende i stand til at skære igennem al det snobberi, som hun må udstå fra aristokratiet. Men hun har også en skarp tunge og en tendens til at komme med forhastede konklusioner om andre. Hendes fordomme slører hendes indtryk af Darcy, og den hurtige dom over hans karakter viser sig at være uretfærdig.

Overfor hende står Darcy som den stolte. Hans aristokratiske indstilling gør, at han udelukker alle, der ikke befinder sig på samme sociale status som ham selv. Hans høje rang har gjort ham overlegen og for selvbevidst om sin ædle byrd. Men hans stolthed er ikke kun negativ. Positivt besidder han i stoltheden ære, respekt og integritet. Han viser stort ansvar og kærlighed over for sin søster, sit gods og behandler sine tjenere med værdighed og respekt. Han er på ingen måde gemen, men har svært ved at lukke andre ind i sit selskab.

Darcy får hurtigt øje på Elisabeths mange kvaliteter og forelsker sig i hende. Hans frieri er en af romanens kosteligste scener. Han nævner hvor meget det hele går imod hans bedre dømmekraft og vilje, hvor store omkostninger et sådant ægteskab må få for hans sociale status - men han elsker hende såehhh.....nej, et sådant frieri kan den selvstændige Elisabeth ikke acceptere, selvom det ville sikre hendes familie for altid. Hun

afviser ham på det bestemteste, og han er lamslået, da han med sin ophøjede status havde forventet et klart ja.

Elisabeth indfanges i stedet af soldaten Mr. Wickam, der fortæller hende, hvor dårligt Darcy har behandlet ham i barndommen. Hun tror på ham, men igen er hun for hastig i sin bedømmelse.

Da Wickham senere rejser væk sammen med en af familien Bennets yngre søstre, Lydia, uden intentioner om ægteskab, er skandalen faretruende. Darcy trækker imidlertid i trådene og får presset Wickam til at gifte sig, så familien Bennets ære reddes.

Veje til ægteskabet

Elisabeth får ad omveje af vide, hvad Darcy har gjort, og hun indser nu, hvordan hun er blevet blændet af netop det, hun med sin overlegne indsigt troede at kunne gennemskue. Hun havde priset sig selv for sin menneskekundskab, men må indse, at hun var for hurtig ude med riven.

Og Darcy erkender, at hans stolthed har gjort ham snobbet. Elisabeths afvisning ydmygede ham dybt, og ændrede hans holdning over for andre.

Elisabeth og Darcys gensidige beun-

dring og respekt banes ved, at de begge indser deres selvbedrag, de erkender hver for sig stolthed og fordomme og opnår større selverkendelse. Deres ægteskab fremhæves af Austen, fordi det ikke alene bygger på en ydre fysisk tiltrækning, men fordi forholdet modnes, så de indser, hvorfor de elsker hinanden. Forelskelse og fornuft forenes.

Modsat viser forfatterinden i romanen andre uholdbare veje til ægteskabet. Wickam og Lydia overvældes af romantiske følelser og rejser væk sammen, men deres ægteskab er skrøbeligt, da det fysiske begær udgør dets grundsten.

Og Elisabeths veninde Charlotte gifter sig med den forfængelige præst Collins. Udelukkende et fornuftsægteskab, så hun kan sikre sig socialt og økonomisk. Men vi aner, hvor store ofre Charlotte må betale ved at have en tåbelig ægtemand, hun nærmest gemmer sig for.

Kristne dyder

Jane Austen evner at skildre de fineste nuancer i personernes sjæleliv. Hvad vi ofte i dag affeger som små bagateller og ubetydelige brister i menneskelig opførsel, stiller hun skarpt på for de afslører en dybereliggende forfængelighed, hovmod

og umådenholdenhed, der er kimen til personens forfald og undergang.

Samtidig har forfatterinden en fabelagtig evne til at gøre de traditionelle dyder attraktive, så som selvkontrol, høflighed, respekt for andre, medfølelse og ydmyghed. Det er ikke blot god og anstændig opførsel, men nødvendige kristne dyder, der definerer en persons karakter. Uden dem nytter det intet at have en "hestevogn og 10.000 pund om året".

Apostlen Paulus nævner nogle af de samme dyder, som kristne må efterstræbe: Barmhjertighed, godhed, ydmyghed, mildhed og tålmodighed (Kol. 3:12).

Samtidig er andre personer i romanen en prikken til dem, der ikke formår at se sine egne fejl. Deres manglende dyder - eller laster - stilles åbent til skue, ofte med stor humor.

Præsten Collins er grinagtig forfængelig og hans leflende underdanighed over for sin beskytter Lady Catherine de Bourgh er latterlig. Og de Bourgh udnytter sin høje status til konstant at gennemtvinge sin egen vilje og planer uden hensyntagen til andre.

Stolthed og Fordom er den mest elskede af Austens romaner - både underholdende og dybsindig.

Jane Austens romaner på film

Har du ikke lige mod på at gå i krig med Jane Austen i bogform, så fortvivl ikke. Der er stadigvæk rig mulighed for at udforske Jane Austens univers - nemlig på tv eller i biografen.

Den ultimative Jane Austen-oplevelse må siges at være BBC's næsten seks timer lange tv-version af *Stolthed og Fordom* fra 1996. Da den blev vist første gang, lå England øde hen - den største tv-succes i Storbritannien nogensinde. Colin Firth og Jennifer Ehle er perfekte i hovedrollerne.

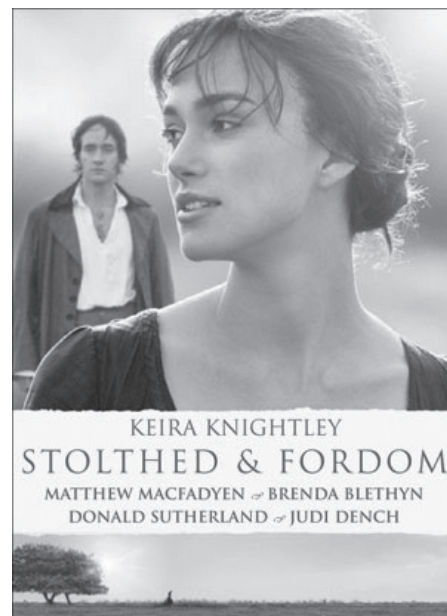
Lige nu kan man opleve en ny filmatisering af *Stolthed og Fordom* i biografen. Den er flot filmet, men mangler humoren fra BBC-versionen - og så er det som om, at den haster af sted for at nå det hele. Men den er svært at bedømme, når man har vænnet sig til BBC's fortolkning.

Den smukkeste og mest underhold-

ende filmatisering er Ang Lees *Fornuft og Følelse* fra 1995. Romantiske landskaber, store følelser, dramatik og høj komik - og en stjernebesætning med Emma Thompson, Kate Winslet, Hugh Grant og Adam Rickman.

Persuasion (1995) er vel nok den mest oversete. Instruktøren Roger Mitchell har fokuseret på det barske landskab, tilsødede og kolde værelser og man fornemmer en mere realistisk tilgang til Jane Austen. *Persuasion* indeholder også den blideste af Austens heltinder, Anne Elliot.

Den mest bidende af Jane Austens romaner er *Mansfield Park*, som indeholder en lidt skarpere samfundskritik og den mest viljesstærke og principfaste af Austens personer, Fanny Price. Filmatiseringen fra 1999 med Frances O'Connor i hovedrollen anslår en alvorlig tone, ligesom romanen.

Filmatiseringen af *Emma* er i den lette komedie-genre. Hele to blev lavet i 1996. Den med Kate Beckingsale i hovedrollen er min favorit, men versionen med Gwynneth Paltrow er mere professionelt lavet. Alle film er seværdige og en god introduktion til Austen. *God fornøjelse.*

Efter opstandelsen

Hvad der skete dagen efter dagen (kapitel 16 & 17).

I Narnia er det blevet forår - man mærker det alle vegne og gennem alle sine sanser. Vinteren med sne og is og kulde er forbi; glæden, munterheden, den fri og legende og overstrømmende livsudfoldelse, som fra begyndelsen var Narnias særkende, er vendt tilbage. Døden er blevet trængt tilbage og livet vendt tilbage.

De forstenede og døde vender tilbage til livet. Gårdspladsen rundt om heksens hus ligner ikke mere "et museum, men mere en zoologisk have. Alt det dødningshvide var forsvundet, og gårdspladsen var i stedet blevet et sammensurium af farver: blanke kastanjefarvede kentauerflanker, indigoblå enhjørningehorn, brogede fuglejer, rødbrune ræve, hunde og satyrer, dværge med gule sokker og røde hætter; og birke-pigerne var klædt i sølv og bøge-pigerne i klart gennem-sigtigt grønt og lærketræ-pigerne i lyseg-rønt, der næsten gik over i gult. Og den dødbringende tavshed var blevet afløst af lyden af lykkelig brølen, skryden, bjæffen, gøen, piben, kurren, vrinsken, trampen, skrålen, hurraråb, sange og latter". (Igen kan jeg ikke lade være med at udtrykke min næsten næsegrus beundring for Lewis' sproglige formåen og for, at han evner at gøre sig fri af forbehold og akademisk kølighed og bare giver sin glæde luft, sprænger alle bånd og råber ud i alle verdenshjørner, at Aslan lever, og at det altså gør en forskel, en omkalfatrende forskel).

"Hele slottet (Heksens) stod tomt med alle døre og vinduer på vid gab, og lyset og den dejlige forårsluft strømmede ind til alle de mørke og onde steder, der havde så hårdt brug for det".

Af Louis Nielsen

Artikel om de to afsluttende kapitler i den Narnia-bog, der netop er blevet filmatiseret.

Hvordan kan det være muligt at sige det bedre, det som sker?

Det er som i Apostlenes Gerninger, hvor hele den lange bog ligesom ånder i bevidstheden om, at Jesus er opstanden, og at han er Herre, og at det budskab må bringes til hele verden, koste hvad det vil og alle fjender, trusler, mishandlinger, uenighed, underfundighed og død til trods.

Alt godt om Adamssons nylige filmatisering af bogen, men netop disse fine og så afgørende refleksioner kan filmen i sagens natur ikke få med. Bogen og ordet viser sig igen som det uovertrufne medium.

Minder om vores land

Narnia er et opdigtet land, og universet omkring det er opdigtet; skabningerne, som bebor det og befolker det, er opdigtede; tiden, Narnia eksisterer i, er en fundamental anden end tiden, vores verden eksisterer i og bevæger sig i. Men Narnia giver os på et dybere plan mindelser om vores verden og vores eksistens i verden, ja mere end det om den transcendent verden (Guds verden, nådens verden), som vores verden er oprunden af og bevæges frem mod.

Fortællingerne om Narnia hjælper os dermed til bedre til at forstå vore egne liv og meningen med vore egne liv og om hemmeligheden ved at leve og vandre i tro.

Livets og årenes gang i Narnia, som vi flere gange, når vi har været i Narnia, har haft anledning til at bemærke, følger en historie-linje. Narnias historiske univers er bygget op af begivenheder som skabelse og fald, af det Ondes indtrængen og landets undertrykkelse under det, af tilstedeværelsen af Stenbordet og Kejseren hinsides Havets evigt gyldige dekreter, af Aslans komme til landet, hans død for forræderen, hans kommen til live igen med den befrielse, genopstandelse og forløsning som følger med det, af mange lykkelige og gode år, når retfærdige konger og dronninger hersker, af det Ondes stadige genkomst og den uafsluttede kamp mod det, af længslen efter Aslans eget land, og af et håb, en eskatologi, en endelig kamp og strid og så den evige og evigt lykkelige historie, som hele tiden fornyer sig og aldrig får ende.

Mange af disse elementer er med stor styrke til stede i disse de to sidste kapitler af "Løven, heksen og garderobeskabet".

N A R N I A

Løven, heksen og
Garderobeskabet - 7. del

På lignende måde forholder det sig med Jesu Kristi opstandelse i den store frelsesfortælling, det store bibelske drama. Kristi opstandelse i den nye tidsalders første og store påske er midtpunktet i dette drama og både ophavet og primus motor i den efterfølgende historie.

Guds riges endegyldige triumf er sikret i den, medens menneskets historie under synden på alle andre områder fortsætter, som om intet var hændt. Men for troen og i troens sfære er alt blevet nyt.

Den stemning med dens grundforståelse af, hvordan det hele hænger sammen, fanges fantastisk godt ind af fortællingen i disse kapitler. Sejren er vundet og bliver vundet. De døde og forstenede kaldes til live. Men der er stadig kamp - hård og dramatisk kamp, og mange såres hårdt og lider, og der er også dem, som dør.

Aslan er der og hjælper sine venner og forbundsfæller, og han kæmper også for dem, men i andre henseender er kampen deres og må føres af dem. Kun når det gælder den hvide Heks er det Aslan selv, som går til angreb og det med "et brøl, der fik hele Narnia til at skælve lige fra lygteplænen i vest til havet i øst".

"Hvem andre kan overvinde verden", skriver apostlen Johannes i en kommentar til, hvad Jesu Kristi komme til verden betyder for Gudsriget og for os, "end den, som tror, at Jesus er Guds søn? - Lægedom til de sårede må de (Fru Bæver og andre og ikke mindst Lucy) komme med, men gennem de gaver og midler, han har givet dem.

Beskrivelse af Aslan

Det, der sker her i Narnia, er sket parallelt andetsteds, nærmere betegnet i kristendommen. I den kalder vi det påske, himmelfart, pinse, missions- og kirkehistorie. Om Lewis har tænkt det sådan, skal jeg ikke kunne sige, men sådan ser jeg det for mig, og ud fra hvad Lewis ellers har efterladt sig på tryk er det bestemt sandsynligt, at han har tænkt på lignende måde.

Skildringen af Aslan er som altid tilbedende, øjenåbnende, fuld af visdom og kærlighed. Altid træder han i karakter, altid svarer han til situationen og mere end det, aldrig træder han forkert eller griber noget forkert an. Kort sagt, der er ingen som Aslan; der har aldrig været

Skildringen af Aslan er

fuld af visdom. Altid

træder han i karakter,

altid svarer han til

situationen og mere end

det, aldrig træder han

forkert eller griber noget

forkert an. Kort sagt,

der er ingen som Aslan

nogen som han, og der kommer heller aldrig nogen som han. Han er den ENE og ENESTE:

En løve er så stolt over at være løve, fordi Aslan er løve, og fordi Aslan har sagt "os løver", at han ikke kan få det væk fra sine tanker og fra sit kropssprog. "Det betyder ham og mig" blev han ved med at sige "indtil Aslan havde fået anbragt tre dværge, en dryade, to kaniner og et pindsvin på ryggen af ham.

Det fik ham til at falde en smule til ro". Hvad var det, Jesus sagde, da disciplene indbyrdes drøftede, hvem af dem der var den største? "Hvis nogen vil være den første, skal han være den sidste og alles tjener".

Og ved en anden lejlighed: "End ikke Menneskesønnen er kommet for at lade sig tjene, men for selv at tjene og give sit liv som løsesum for mange".

Det er sejrens, lysets, genopvågnningens, glædens dag, og den glæde må udfoldes, og intet vil heller kunne standse den. Men stadig er det også kampens og det hårde slags dag.

Medens Jesu disciple udbredte budskabet om, at graven var tom, og Jesus levede, var der andre, som udbredte rygter om, at disciplene var kommet om natten og havde stjålet Jesu legeme.

De samme mennesker påbød også under trussel om fængsel og tortur disciplene at holde mund. Ikke længe efter stenede de Stefanus, og Saulus af Tarsus bad om fuldmagt fra ypperstepræsten og fra rådet om at kunne anholde og fængsle de, som holdt sig til "vejen" endog i de udenlandske byer.

Kampen

Peter og hans hær af trofaste skabninger kæmper tappert, mange såres og nogle dør. Ikke mindst kæmper Edmund og såres, og lider meget. Mange, bemærker Lewis, begår den fejl, at de kæmper mod heksens våben, hendes stenkniv, fremfor mod det, hvor hun er farligst, hendes tryllestav, hendes ord, hvormed hun endnu kan forstene levende skabninger.

"Vore kampvåben", siger Paulus, "er ikke verdslige, men mægtige for Gud til at bryde fæstningsværker ned. Vi nedbryder tankebygninger og alt, som trodsigt rejser sig mod kundskaben om Gud, og vi gør enhver tanke til en lydig fange hos Kristus". "For os", skriver han i en anden sammenhæng, "står kampen ikke mod kød og blod, men mod myndigheder og magter, mod verdensherskerne i dette mørke, mod ondskabens åndemagter i himmelrummet ---- Grib Åndens sværd, som er Guds ord". "Stik dit sværd i skeden", sagde Jesus til Peter, "for alle, der griber til sværd, skal falde for sværd". Mange af kirkens åndelige og historiske fejltagelser - f.eks. korstogene - sættes på plads med den ene sætning.

Fortællingen om slaget rummer mange elementer, og som så ofte hos Lewis gemmer mange gode pointer sig i detaljen. Lucy, der i julegave havde fået flakonen med den kostelige lægende drik, havde næsten glemt alt om den.

Først da hun ser sin hårdt sårede og nærmest døende bror, Edmund, og hører Aslan sige "Skynd dig, Lucy" kom hun i tanke om den. Men så falder Lucy i staver igen og venter og venter for at se, om drikken nu også har nogen virkning på Edmund. Og Aslan skynder igen på hende: "Der er andre, der er sårede". Men Lucy kan stadig ikke rive sig løs fra Edmund. Og igen lyder Aslans stemme:

"Menneskedatter, der er også andre, som er døden nær. Skal flere dø for Edmunds skyld?" Tildragelsen taler for så vidt for sig selv. For ofte er det os, som falder i staver og glemmer. Glemmer hvad vi har i evangeliet for en døende verden. Glemmer at række det videre. Glemmer, at det har hast.

Og også vi undres og spørger måske: Gør det nogen forskel? Virker det overhovedet? Og også vi kan have svært ved at rive os løs fra vor egen snævre sammenhæng og begive os ud i verden og række den livets ord. Mange af de første kristne blev i Jerusalem og Judæa og

glemte, at ordren også lød på "Samaria og indtil jordens ender".

Edmunds tapperness

Historien om Edmund er nu en solstråle-historie. Ikke alene kæmpede han mere tappert og udholdende end de fleste, men "han var blevet sig selv igen og kunne atter se andre i øjnene. Og dér på slagmarken slog Aslan ham til ridder".

Edmund er historien om enhver kristen på hans eller hendes vej gennem livet, historien om synd, fejhed, forrædderi og frafald og derefter om oprejning gennem Aslans stedfortrædende død for én, om "kærligheden, hjertegløden der her var stærkere end døden, om omvendelse og bliven sig selv (det vi er skabt til, ja mere end det, det vi er bestemt til), også til frimodigt at turde se andre i øjnene. Det kunne være Simon Peters livshistorie, men også Lewis' og din og min.

"Den nat (natten efter det store slag) sov de på slagmarken". Det store og aldeles afgørende slag er slået og vundet, og den endelige sejr dermed sikret, men slaget fortsætter, så længe Narnia består (de følgende bind i krøniken minder os konstant om det og sidste bind hedder "Det sidste slag"). Men Aslan skaffer også mad til dem alle sammen og beder dem sætte sig til bords. Evangeliets bespisningsunder er rykket ind i kirkens liv. Jesus Kristus er himmelbrødet, der mætter og mætter til evigt liv.

Cair Paravel, kongeslottet i Narnia bliver igen beboet. Aslans banner vajer atter fra det. Konger og dronninger kommer igen til at sidde på dets fire troner. Kronerne får atter hoveder til at bære dem. Og er man "én gang konge eller dronning i Narnia, er man det altid". Uden ophør, hver en stund, dag og nat. Derfor "Bær jeres værdighed vel, menneskebørn!". Det behøver overhovedet ingen kommentarer. Det nye Testamente er fyldt af sådant royalt sprog.

Nyt kald

Det er også interessant at opleve, hvordan børnenes sprog, manéer, adfærd og daglige dont ændres med, at de løfter opgaven, og hvordan det sætter sit spor i deres eftermæle. Peter bliver Peter den Prægtige, Susan, Susan den Blide, Edmund, Edmund den Retfærdige og Lucy, dronning Lucy den Tapre. Evangeliet

er et livsforvandlende budskab. At være kristen, minder Paulus os om, er at være "Guds hellige, kaldede og elskede"; det er også at have fået en ny destination for sit liv og nye mål. Det er at være Guds elskede, dadelfri børn midt i en vanartet verden.

Men Narnia er og bliver et børneværld, men et børneværld, som åbner op for de største og videste horisonter. Og det, som sker i børneværldet, kan få betydning for livet. Og det får det for de fire børn, vi har rejst sammen med her. Og forhåbentligt også for os, som har fået lov til at følge dem på deres rejse i Narnia og se dem over skuldrene. Verden, hvorfra de kom, og verden, hvor de skal møde virkelighedens Aslan, venter forude, og en intens jagt på en hvid hjort kommer til at betyde deres afsked med Narnia, i hvert fald for denne gang. Og lige så pludselig som de kom til at befinde sig i Narnia, lige så pludselig befinder de sig igen i det store loftsværld, hvor det gamle garderobeskab står, og står der i samme sekund, som da de forlod det.

Den moderne skole

En samtale med professor Kirk danner både afslutning og efterskrift.

Et af Lewis' hadeobjekter - skolesystemet - får hvad det kan bære og mere til og ikke kun her, men også lidt tidligere i fortællingen, hvor vi endnu er i Narnia. Om Edmund siges det f.eks., at han ikke blot kom sig over sine sår (de mange han havde pådraget sig i kampen mod hek-sens hær), men at han var blevet sig selv igen efter "sit første år i den rædsomme skole, som var det sted, han var begyndt at komme skævt ind på det hele".

Om Peter og hans søskendes regeringstid som konger og dronninger af Narnia siges det: "De udstedte gode love og værnede om freden og reddede gode træer fra at blive fældet uden grund og fritog unge dværge og unge satyrer fra at blive sendt i skole og forhindrede i det hele taget geskæftige og emsige personer i at blande sig i andres affærer og bakkede op bag den almindelige befolkning, som ønskede at leve og lade leve".

Hvilket hip til moderne, herimellem også såkaldt liberale politikere som ikke blot blander sig, hvordan børn skal leve for at være helt rigtige, men også i hvordan voksne mennesker skal leve for at kunne regne sig til det gode selskab.

Professorens afsluttende monolog er instruktiv i mere end en henseende, men bestemt også i så henseende :

"Nej, sagde han, "jeg tror ikke, at det vil være nogen nytte til at prøve at gå tilbage gennem skabsdøren for at hente frakkerne. I vil ikke kunne komme tilbage til Narnia ad den vej. Og selv om I kunne, ville frakkerne nok heller ikke være meget værd længere. Hva'? Hvad for noget? Ja, naturligvis kommer I tilbage til Narnia en skønne dag. En gang konge i Narnia, altid konge i Narnia. Men forsøg ikke at prøve den samme vej dertil to gange. I det hele taget skal I slet ikke prøve at komme dertil. Det vil ske, når I mindst venter det. Og snak ikke for meget om det, heller ikke indbyrdes. Og nævn det ikke til andre, medmindre I opdager, at de selv har været ude for lignende eventyr. Hvad for noget? hvordan skal I kunne finde ud af det? Åh, det skal I såmænd nok finde ud af. De vil komme til at røbe det ved at sige underlige ting - eller måske vil I ligefrem kunne læse det i deres ansigter. Hold øjnene åbne. Du milde skaber, hvad lærer man egentlig børnene i skolen?"

Kristent Perspektiv udgives af Perspektiv Bibelskole. **Sekretariatet** v. Henning Lytje, Falen 61A, 5000 Odense C, tlf. 74415540. **Ekspe-dition:** Gerda Jessen Sørensen, Lindevej 56A. 5250 Odense SV, tlf. 66132048. **Redaktion:** Carsten Thomsen (ansv. red), Hvidbjergvej 9, 1th, 2720 Vanløse, e-mail: ctpress@mac.com, tlf. 38 71 25 74, Louis Nielsen, Lungstedløk-ken 2, 5250 Odense SV, tlf: 65 96 38 37, e-mail: louis.nielsen@mail.dk. Bladet **udgives** 4 gange om året. Det udsendes gratis til studerende på Perspektiv Bibelskole. **Årsab-onnement:** 125 kr. **Hjemmeside:** www.kristentperspektiv.dk

